

వార్షికి రామాయణం

అయోధ్యకాండ

32. ద్వాత్రింశః సర్గః - విత్తవిశ్రాణనమ్

|| విత్తవిశ్రాణనమ్ ||

తతః శాసనమాజ్ఞాయ భ్రాతుః శుభతరం ప్రియమ్ |
గత్యా స ప్రవివేశాశు సుయజ్ఞస్య నివేశనమ్ || 1 ||

తం విప్రమగ్నగారస్థం వందిత్యా లక్ష్మణోఽబ్రవీత్ |
సఖేఽభ్యాగచ్ఛ పశ్య త్వం వేశ్య దుష్కరకారిణః || 2 ||

తతః సంధ్యాముపాస్యాశు గత్యా సౌమిత్రిణా సహ |
జుష్టం తత్ప్రావిశల్లక్ష్మ్యా రమ్యం రామనివేశనమ్ || 3 ||

తమాగతం వేదవిదం ప్రాంజలిః సీతయా సహ |
సుయజ్ఞమభిచక్రామ రాఘవోఽగ్నిమివార్చితమ్ || 4 ||

జాతరూపమయైర్దుశ్చైరంగదైః కుండలైః శుభైః |
సహేమసూత్రైర్మణిభిః కేయూరైర్వలయైరపి || 5 ||

అన్యైశ్చ రత్నైర్బహుభిః కాకుత్స్థః ప్రత్యపూజయత్ |
సుయజ్ఞం స తదోవాచ రామః సీతాప్రచోదితః || 6 ||

హారం చ హేమసూత్రం చ భార్యాయై సౌమ్య హారయ |
రశనాం చాధునా సీతా దాతుమిచ్ఛతి తే సఖే || 7 ||

అంగదాని విచిత్రాణి కేయూరాణి శుభాని చ |
ప్రయచ్ఛతి సఖే తుభ్యం భార్యాయై గచ్ఛతీ వనమ్ || 8 ||

పర్యంకమగ్రాస్తరణం నానారత్నవిభూషితమ్ |
తమపీచ్ఛతి వైదేహీ ప్రతిష్ఠాపయితుం త్వయి || 9 ||

నాగః శత్రుంజయో నామ మాతులోఽయం దదౌ మమ |
తం తే గజసహస్రేణ దదామి ద్విజపుంగవ || 10 ||

ఇత్యుక్తః స హి రామేణ సుయజ్ఞః ప్రతిగృహ్య తత్ |
రామలక్ష్మణసీతానాం ప్రయుయోజాఽశిషః శుభాః || 11 ||

అథ భ్రాతరమవ్యగ్రం ప్రియం రామః ప్రియంవదః |
సౌమిత్రిం తమువాచేదం బ్రహ్మేవ త్రిదశేశ్వరమ్ || 12 ||

అగస్త్యం కౌశికం చైవ తావుభౌ బ్రాహ్మణోత్తమౌ |
అర్చయాహవాయ సౌమిత్రే రత్నైః సస్యమివాంబుభిః || 13 ||

వాల్మీకి రామాయణం-

32. ద్వాత్రింశః సర్గః - విత్తవిశ్రాణనమ్

తర్పయస్య మహాబాహో గోసహస్రైశ్చ మానద |
 సువర్ణై రజలైశ్చైవ మణిభిశ్చ మహాధనైః || 14 ||
 కౌసల్యాం చ సుమిత్రాం చ భక్తః పర్యుపతిష్ఠతి | [య ఆశీర్భిః]
 ఆచార్యస్తైత్తిలీయాణామభిరూపశ్చ వేదవిత్ || 15 ||
 తస్య యానం చ దాసీశ్చ సౌమిత్రే సంప్రదాపయ |
 కౌశేయాని చ వస్త్రాణి యావత్తుష్కతి స ద్విజః || 16 ||
 సూతశ్చైత్తరథశ్చార్యః సచివః సుచిరోషితః |
 తోషయోనం మహార్జైశ్చ రత్నైర్వస్తైర్ధనైస్తథా || 17 ||
 పశుకాభిశ్చ సర్వాభిర్గవాం దశశతేన చ |
 యే చేమే కఠకాలాపా బహవో దండమాణవాః || 18 ||
 నిత్యస్వాధ్యాయశీలత్వాన్నాన్యత్కర్వంతి కించన |
 అలసాః స్వాదుకామాశ్చ మహతాం చాపి సమ్మతాః || 19 ||
 తేషామశీతియానాని రత్నపూర్ణాని దాపయ |
 శాలివాహసహస్రం చ ద్వే శతే భద్రకాంస్తథా || 20 ||
 వ్యంజనార్థం చ సౌమిత్రే గోసహస్రముపాకురు |
 మేఖలీనాం మహాసంఘః కౌసల్యాం సముపస్థితః || 21 ||
 తేషాం సహస్రం సౌమిత్రే ప్రత్యేకం సంప్రదాపయ |
 అంబా యథా చ సా నందేత్కౌసల్యామమ దక్షిణామ్ || 22 ||
 తథా ద్విజాతీంస్తాన్సర్వాంలక్ష్మణార్చయ సర్వశః |
 తతః స పురుషవ్యాఘ్రుస్తద్ధనం లక్ష్మణః స్వయమ్ || 23 ||
 యథోక్తం బ్రాహ్మణేంద్రాణామదదాద్ధనదో యథా |
 అథాబ్రవీద్బాష్పకలాంస్తిష్ఠతశ్శోపజీవినః || 24 ||
 సంప్రదాయ బహుధ్రవ్యమేకైకస్యపజీవనమ్ |
 లక్ష్మణస్య చ యద్వేత్త గృహం చ యదిదం మమ || 25 ||
 అశూన్యం కార్యమేకైకం యావదాగమనం మమ |
 ఇత్యుక్త్వా దుఃఖితం సర్వం జనం తముపజీవినమ్ || 26 ||
 ఉవాచేదం ధనాధ్యక్షం ధనమానీయతామితి |
 తతోఽస్య ధనమాజప్రూః సర్వమేవోపజీవినః || 27 ||

వార్షికి రామాయణం

అయోధ్యకాండ

32. ద్వాత్రింశః సర్గః - విత్తవిశ్రాణనమ్

న రాశిః సుమహాంస్తత్ర దర్శనీయో హ్యదృశ్యత |
 తతః న పురుషవ్యాఘ్రుస్తద్ధనం సహలక్ష్మణః || 28 ||
 ద్విజేభ్యో బాలవృద్ధేభ్యః కృపణేభ్యో హృదాపయత్ |
 తత్రాసీత్పింగలో గార్గ్యస్త్రిజటో నామ వై ద్విజః || 29 ||
 ఉంఛవృత్తిర్వనే నిత్యం ఫాలకుద్దాలలాంగలీ |
 తం వృద్ధం తరుణీ భార్యా బాలానాదాయ దారకాన్ || 30 ||
 అబ్రవీద్బ్రాహ్మణం వాక్యం దారిద్ర్యేణాభిపీడితా |
 అపాస్య ఫాలం కుద్దాలం కురుష్వ వచనం మమ || 31 ||
 రామం దర్శయ ధర్మజ్ఞం యది కించిదవాప్స్యసి |
 భార్యాయా వచనం శ్రుత్వా శాటీమాచ్ఛాద్య దుశ్చదామ్ || 32 || [స భార్యా]
 స ప్రాతిష్ఠత పంథానం యత్ర రామనివేశనమ్ |
 భృగ్వంగిరసమం దీప్త్యా త్రిజటం జనసంసది || 33 ||
 ఆ పంచమాయాః కక్ష్ణాయా నైనం కశ్చిదవారయత్ |
 స రాజపుత్రమాసాద్య త్రిజటో వాక్యమబ్రవీత్ || 34 ||
 నిర్దనో బహుపుత్రోఽస్తి రాజపుత్ర మహాయశః |
 ఉంఛవృత్తిర్వనే నిత్యం ప్రత్యవేక్షస్య మామితి || 35 ||
 తమువాచ తతో రామః పరిహాససమన్వితమ్ |
 గవాం సహస్రమప్యేకం న తు విశ్రాణితం మయా || 36 ||
 పరిక్షిపసి దండేన యావత్తావదవాప్స్యసి |
 స శాటీం త్వరితః కట్యాం సంభ్రాంతః పరివేష్ట్య తామ్ || 37 ||
 ఆవిధ్య దండం చిక్షేప సర్వప్రాణేన వేగితః |
 స తీర్త్వా సరయూపారం దండస్తస్య కరాచ్ఛృతః || 38 ||
 గోవ్రజే బహుసాహస్రే పపాతోక్షణసన్నిధౌ |
 తం పరిష్పజ్య ధర్మాత్తా ఆ తస్మాత్సరయూతటాత్ || 39 ||
 ఆనయామాస తా గోపైస్త్రిజటాయాశ్రమం ప్రతి |
 ఉవాచ చ తతో రామస్తం గార్గ్యమభిసాంత్యయన్ |
 మన్యుర్ష ఖలు కర్తవ్యః పరిహాసో హ్యయం మమ || 40 ||

వాల్మీకి రామాయణం

అయోధ్యకాండ

32. ద్వాత్రింశః సర్గః - విత్తవిశ్రాణనమ్

ఇదం హి తేజస్తవ యద్ధురత్యయం తదేవ జిజ్ఞాసితుమిచ్ఛతా మయా |
 ఇమం భవానర్థమభిప్రచోదితో వృణేష్య కిం చేదపరం వ్యవస్యతి || 41 ||
 బ్రవీమి సత్యేన న తేఽస్తి యంత్రణా ధనం హి యద్యన్తమ విప్రకారణాత్ |
 భవత్సు సమ్యక్ప్రతిపాదనేన త న్తయాఽఽర్జితం ప్రీతియశస్కరం భవేత్ || 42 ||
 తతః సభార్యస్త్రిజటో మహాముని ర్గవామనీకం ప్రతిగృహ్య మోదితః |
 యశోబలప్రీతిసుఖోపబృంహణీ స్తదాఽఽశిషః ప్రత్యవదన్తహాత్మనః || 43 ||
 స చాపి రామః ప్రతిపూర్ణమానసో మహాద్ధనం ధర్మబలైరుపార్జితమ్ |
 నియోజయామాస సుహృజ్జనేఽచిరా ద్యథార్హసమ్మానవచఃప్రచోదితః || 44 ||
 ద్విజః సుహృద్భృత్యజనోఽథవా తదా దరిద్రభిక్షాచరణశ్చ యోఽభవత్ |
 న తత్ర కశ్చిన్న బభూవ తర్పితో యథార్హసమ్మాననదానసంభ్రమైః || 45 ||
 ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అయోధ్యాకాండే ద్వాత్రింశః
 సర్గః || 32 ||

